

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำรงชีวิตของมนุษย์ ต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน คือ อาหาร อากาศ น้ำ และ ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ซึ่งปัจจัยในการดำรงชีวิตดังกล่าวนี้ ได้มาพร้อมแหล่งที่ได้มาจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมนั่นเอง (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2532) มนุษย์จึงมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับสิ่งแวดล้อม ในอดีตมนุษย์ยังมีไม่มากนัก สรรพสิ่งทั้งหลายตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป อยู่ในวิสัยที่ธรรมชาติจะปรับตัวเองได้ ผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงยังไม่รุนแรงและเห็นรูปลักษณะเด่นชัด ต่อมามนุษย์เพิ่มจำนวนมากขึ้น ความเจริญด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมขยายตัวมากขึ้น มนุษย์ชวนชวหาความสุขสบายกันมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติถูกขุดค้นมาใช้มากขึ้นเกือบทุกส่วนของโลก ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงเริ่มปรากฏ จะเห็นได้ว่า นอกจากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจะเป็นปัญหาเนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น และความต้องการปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตต้องเพิ่มตามไปด้วย แล้วความเสื่อมโทรมของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ยังเนื่องมาจากพฤติกรรมของมนุษย์อีกด้วย ดังที่มหาตมะ คานธี รัฐบาลของอินเดียเคยกล่าวว่า "โลกเรามีทรัพยากรเพียงพอสำหรับความต้องการของมนุษย์ แต่โลกมีทรัพยากรไม่เพียงพอสำหรับความโลภของมนุษย์" (วัฒนา เต่าทอง, 2535)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่กำลังเผชิญกับปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งที่ในอดีตประเทศไทยเคยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันงดงาม บัดนี้จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้เกิดการแก่งแย่งและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย จนภาวะธรรมชาติขาดความสมดุลนำไปสู่ความแห้งแล้งและภัยธรรมชาติ

ในหลายท้องที่ รวมทั้งคุณภาพชีวิตที่ด้อยลงของประชาชนไทยโดยทั่วไปอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

จากความเชื่อและทัศนคติที่ว่า มนุษย์สามารถเอาชนะธรรมชาติได้ และมนุษย์จะต้องมีชีวิตที่ดีกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยยึดหลักการว่า การได้บริโภคสูงสุด จะทำให้ได้รับความสุขสูงสุดนั้น ทำให้คนเรามีแบบแผนการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิมมากขึ้น และมีพฤติกรรมที่ทำลายคุณภาพสิ่งแวดล้อมหลายประการดังที่ฮาพซอค (Hartzog, 1971) ได้กล่าวว่า เจตคติของคนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญและพิเศษยิ่งของระบบสิ่งแวดล้อมทั้งหมด เพราะเจตคติของบุคคลในสังคมที่มีต่อสิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวกำหนดระดับคุณภาพและสภาพแวดล้อมของสังคมนั้น และในเรื่องนี้ ออร์พินท์ เอี่ยมศิริ (2521) ได้มีความเห็นตรงกันว่า สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นมาจากความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยม ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจของคนในการทำลายสิ่งแวดล้อม การทำลายสิ่งแวดล้อมจะเกิดขึ้นได้มากน้อยและรวดเร็วเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมา โดยมีความเชื่อ เจตคติ และค่านิยมเป็นพื้นฐานที่แท้จริง

กระบวนการให้ศึกษานับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาลingkungan ทั้งระดับโลก ระดับประเทศ จนถึงระดับท้องถิ่น การศึกษาในชีวิตของคนเราเริ่มตั้งแต่การอบรมสั่งสอนในครอบครัว ลำดับต่อมาคือสถานศึกษา นับว่ามีอิทธิพลไม่น้อยต่อระบบความคิด พฤติกรรม และจริยธรรม ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาความรับผิดชอบของคนต่อสภาพแวดล้อมโดยส่วนรวม (ปรียาพร พรหมนิทกซ์, 2536) จากแนวคิดดังกล่าว มานิตย์ เรืองรัตน์ (2525) ได้ให้ทัศนะว่า ถ้าเรามีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไข ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมอย่างทั่วถึง อันจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมดังกล่าว ควรกระทำกับประชาชนในทุกกลุ่มอายุ แต่กลุ่มที่ควรเน้นเป็นพิเศษ คือกลุ่มเด็กในวัยเรียนที่กำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนในกลุ่มนี้ จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถาวร และมีประโยชน์ต่อชุมชนระยะยาว

จากรายงานวิเคราะห์เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมกับนโยบายทางการศึกษาของไทย โดย กรมวิชาการ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาต่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ว่า การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทำได้หลายวิธี เช่น การแก้ไขกฎหมายให้มีบทลงโทษที่รุนแรงขึ้น หรือ ใช้เทคโนโลยีเข้าแก้ ซึ่งก็จะทำได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะมีข้อจำกัดในการใช้คือ ต้องลงทุน มหาศาล และอาจเกิดผลกระทบอื่น ๆ ตามมา แต่การศึกษามีศักยภาพพอที่จะช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้อย่างถาวร เพราะการศึกษาช่วยเปลี่ยนพฤติกรรม ค่านิยม ความคิดเห็นของคนไม่ให้ยึดเกาะอยู่กับสิ่งที่เคยทำมาในอดีต นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2523) ก็ได้เสนอแนะว่า ในเรื่องของการให้ความรู้ความเข้าใจนั้นสามารถปรับและปรุงแต่งเจตคติพฤติกรรม ตลอดจน เสริมสร้างค่านิยมและก่อให้เกิดความสำนึกแห่งความรับผิดชอบทางด้านสิ่งแวดล้อมได้ ส่วนโกสินทร์ รังสยานันท์ (2521) ก็ได้กล่าวว่า การที่พิจารณานำการศึกษามาใช้แก้ปัญหา สิ่งแวดล้อมนั้น ก็เพราะมีข้อที่ยอมรับอยู่ว่า การศึกษานั้นสามารถนำมาใช้และสมควรใช้เพื่อแก้ปัญหา ในสังคมประการหนึ่ง และในตัวบุคคลนั้นมีสิ่งๆ ที่รวมเรียกว่า ลักษณะในตัวคน หรือองค์ประกอบเชิง มนุษย์ และสิ่งดังกล่าวนี้ สามารถใช้กระบวนการทางการศึกษาสร้างขึ้นมาและสามารถเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาให้เป็นไปในลักษณะที่พึงประสงค์ได้อีกประการหนึ่ง และทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ (2530) ก็มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า การศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้าง ความตระหนัก ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหา และความสัมพันธ์ขึ้นใหม่ระหว่างมนุษย์ กับธรรมชาติ รวมทั้ง วินัย วีระวัฒนานนท์ (2532) ก็มีความเห็นทำนองเดียวกันว่า คนใน สังคมอย่างน้อยควรจะต้องได้รับความรู้ที่จะทำให้แก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ในปัจจุบัน เช่นปัญหา สิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาในเรื่องสิ่งแวดล้อมจึงช่วยให้บุคคลสามารถคิด และ ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกันได้อย่างถูกต้อง เพราะทุกคนเป็นผู้สร้างปัญหา สิ่งแวดล้อม ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม และปัญหาสิ่งแวดล้อมก็เป็นปัญหาที่กระทบมาถึงทุก ๆ คนโดยตรง อีกด้วย

จึงเห็นได้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เพราะผล จากการศึกษาจะช่วยให้คนได้รับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างธรรมชาติ กับมนุษย์ ทำให้เกิดความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้นการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศึกษา

จึงควรกระทำไปอย่างต่อเนื่องทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา ทั้งนี้จะต้องเหมาะสมกับระดับการศึกษา เพศ และวัยของบุคคล จึงจะช่วยให้การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความเคลื่อนไหวที่จะแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ทำให้นักวิชาการสิ่งแวดล้อมของไทยและผู้วางแผนการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมได้ให้ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมีการขยายข่ายงานออกไปจนทำให้เกิดความสำนึกขึ้นว่า เรื่องสิ่งแวดล้อมนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน และในจุดนี้เองที่ทำให้ "สิ่งแวดล้อมศึกษา" ได้เข้าไปปรากฏอยู่ในหลักสูตรการศึกษาของไทยในรูปแบบต่าง ๆ กันเกือบทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่ปี 2521 เป็นต้นมา (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2532)

เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ดังนั้นแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) จึงได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลในข้อ 2 ไว้ว่า

2) ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน เนื้อหาสาระของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน โดยเน้น

2.5 การปลูกฝังความเข้าใจและพัฒนาค่านิยมที่ถูกต้องทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ตลอดจนการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และในหลักการของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 หมวดที่ 1 ข้อ 2 ก็ได้ระบุไว้ว่า

2. ในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และจะต้องดำรงอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างกลมกลืนและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มนุษย์จะต้องตระหนักถึงการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากร

ธรรมชาติอย่างเหมาะสม โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม"
 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535)

กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำหรับในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ได้มีการนำเอาสิ่งแวดล้อมศึกษาเข้าไปสอดแทรกอยู่ตามกลุ่มวิชาต่าง ๆ และจัดเป็นรายวิชาเลือกเฉพาะ โดยเฉพาะในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ได้สอดแทรกเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาเข้าไปในวิชาบังคับแกน วิชาบังคับเลือก และวิชาเลือกเสรี ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิชาบังคับ ได้แก่

- ส 101 ประเทศของเรา
- ส 203 ทวีปของเรา
- ส 305 โลกของเรา

วิชาบังคับเลือก ได้แก่

- ส 017 จริยธรรมกับบุคคล
- ส 026 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในโลกปัจจุบัน
- ส 027 โลกในยุคปัจจุบัน
- ส 053 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม
- ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1
- ส 072 ท้องถิ่นของเรา 2
- ส 073 ท้องถิ่นของเรา 3

วิชาเลือกเสรี ได้แก่

- ส 011 สังคมและวัฒนธรรมไทย
- ส 051 สิ่งแวดล้อมศึกษา
- ส 052 ประชากรศึกษา
- ส 061 ภูมิศาสตร์เบื้องต้น

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายวิชาบังคับแกน ได้แก่

- ส 503 สังคมศึกษา

วิชาเลือกเสรี ได้แก่

- ส 011 ภูมิศาสตร์กายภาพ
- ส 012 ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจโลก
- ส 013 ภูมิศาสตร์การเกษตร
- ส 029 วิชาการคมนาคมขนส่งและสื่อสาร
- ส 0210 ประวัติสังคมและวัฒนธรรมไทย
- ส 0214 เหตุการณ์ปัจจุบัน
- ส 081 พลังงานกับสิ่งแวดล้อม
- ส 082 ประชากรกับคุณภาพชีวิต

และเพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาของหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาระรลุดมุ่งหมาย
กรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป.) จึงได้วางแผนทางการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย และจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม
2. ทำความเข้าใจกับครู ให้สอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยเน้นประสบการณ์ และบูรณาการ

ในทุกวิชา

3. ติดตาม ให้กำลังใจ และประเมินผลกิจกรรม
4. จัดศูนย์ข้อมูลสิ่งแวดล้อม และแลกเปลี่ยนข้อมูลจากหน่วยงานอื่น
5. ขอความร่วมมือจากองค์กรที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อม
6. ประชาสัมพันธ์และแสดงผลงาน
7. ให้นักเรียนมีน้ำ มีส่วนที่สะอาด ประหยัดน้ำและไฟ จัดการกับขยะและน้ำเสียอย่างถูกต้อง
8. ให้ครู นักเรียน และบุคลากรทุกฝ่ายคิด ค้น ประดิษฐ์ และใช้เทคโนโลยีง่าย ๆ มาแก้ปัญหา และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

จะเห็นได้ว่า กรมสามัญศึกษาได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่า การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เกิดความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมควรเริ่มต้นจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้แก่เด็กในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งอยู่ในวัยที่สามารถรับรู้ และเกิดพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ก็ย่อมจะส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนและสังคมในที่สุด

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ใต้สุดของภาคกลาง มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 6,357.62 ตารางกิโลเมตร ลักษณะเป็นแนวยาวไปตามเทือกเขาตะนาวศรี และชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ยาวประมาณ 180 กิโลเมตร จากลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวทำให้เกิดความหลากหลายทางด้าน การประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม และการบริการ ซึ่งได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติไปในทุกขณะ โดยเฉพาะการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม และการบริการการท่องเที่ยว จากการสำรวจพบว่า

1. การอุตสาหกรรม

จากข้อมูลของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ปี 2534 มีจำนวนโรงงานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทั้งสิ้น 490 โรงงาน โดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่เป็นแหล่ง

รองรับวัตถุประสงค์ทางการเกษตร จากพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัด นอกจากนั้นเมื่ออุตสาหกรรมขนาดกลางและอุตสาหกรรมขนาดเล็กอีกหลายโรงงาน กระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ

2. การบริการ

จากสภาพภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นแนวยาวไปตามชายฝั่งทะเล ทำให้เอื้อต่อบรรยากาศในการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จากการสำรวจพบว่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีโรงแรมและบังกาลีไว้บริการนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจทั่วไป กระจายอยู่ในทุกอำเภอจำนวนมาก ทำให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวในการเข้าเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในจังหวัด และเมื่อมีจำนวนคนหมู่มากก็ทำให้ขาดความเป็นระเบียบในการประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติอันสวยงาม ซึ่งในขณะนั้นพื้นที่ในอำเภอหัวหินซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันสำคัญของจังหวัดได้ถูกประกาศเป็นปอดมลพิษ และมีการจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งกรมโยธาธิการเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่ปี 2535 ก่อนที่จะเกิดปัญหามลพิษขึ้นวิกฤตในอนาคต

นอกจากปัญหามลพิษของจังหวัดจะเกิดจากการเติบโตทางเศรษฐกิจแล้ว ยังพบว่ามีการจราจรจำนวนมาก ยังขาดความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่ถูกต้องต่อสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการสำรวจข้อมูล ความจำเป็นพื้นฐาน 2535 (กองวิชาการและแผนงาน, กรมพัฒนาชุมชน, 2535) พบว่า จำนวนครัวเรือนที่จัดบ้านถูกสุขลักษณะตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีเพียง 75.5% จากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ถึง 90% และจากการสรุปผลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชนพบว่าประชาชนยังขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการทิ้งขยะมูลฝอยในบริเวณชุมชน ตามแนวถนน คูคลองต่าง ๆ ซึ่งนับว่าจะต้องทำการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องอย่างเร่งด่วนเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้ดีขึ้น ทั้งนี้ เครื่องมือที่สำคัญที่สุดก็คือ การให้การศึกษาตนเอง

จากความสำคัญของการศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกรมสามัญศึกษาได้มีจุดเน้นในการสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงได้จัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เพื่อสนองต่อหลักสูตรสิ่งแวดล้อม

ศึกษาไว้ ตัวอย่างเช่น

1. โครงการพัฒนาบรรยากาศสิ่งแวดล้อม โรงเรียนได้ดำเนินการโดยจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการตกแต่ง ดูแล รักษาสภาพความร่มรื่น ความสะอาดสวยงาม ในแต่ละเขตหรือบริเวณโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อสร้างสภาพบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้อยู่ในระดับที่น่าพอใจ

2. โครงการโรงเรียนไม่แปลกแยกจากชุมชน โรงเรียนได้ดำเนินการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในอำเภอ ในหลาย ๆ กิจกรรม เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำ การปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ โดยมีประชาชนให้ความร่วมมือกับคณะครูและนักเรียนในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวด้วย

3. โครงการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ป่าไม้ โรงเรียนได้วางนโยบายในการไม่ทำลายต้นไม้ใหญ่ภายในโรงเรียนโดยไม่จำเป็น พร้อมทั้งปลูกไม้ยืนต้นในบริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียน นอกจากนี้ยังได้ให้ความร่วมมือกับเกษตรอำเภอและหน่วยงานของรัฐในการปลูกต้นไม้ในวันต้นไม้แห่งชาติด้วย

จากการที่หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาได้ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ซึ่งได้ผ่านการนำมาเป็นเวลา 3 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มสังคมซึ่งมีเนื้อหาสาระของสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่ได้มีผู้ศึกษาการจัดหลักสูตรอย่างเป็นระบบ จึงเป็นจุดสนใจของผู้วิจัยที่จะทำการศึกษการจัดหลักสูตรรายวิชาสังคมศึกษาในส่วนของสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบสภาพที่เป็นจริงในการจัดหลักสูตร พร้อมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และโรงเรียนที่เปิดสอนทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 18 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูผู้สอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงสภาพการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ตลอดจนปัญหาในการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ซึ่งครอบคลุมในหัวข้อต่อไปนี้

2.1 การเตรียมการจัดหลักสูตร

- นโยบายการจัดหลักสูตร
- การวางแผนการจัดหลักสูตร
- การจัดเตรียมบุคลากร
- การจัดทำแผนการสอน/บันทึกการเตรียมการสอน
- การจัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร
- การจัดเตรียมสื่อการสอน
- การจัดเตรียมสถานที่
- การเตรียมการวัดผลและประเมินผล
- การเตรียมการนิเทศและติดตามผล

2.2 การดำเนินการจัดหลักสูตร

- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- การใช้สื่อประกอบการสอน
- การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- การวัดและประเมินผลการเรียน

- การนิเทศและติดตามผล

2.3 การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

- การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร
- การติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ความหมายของคำและข้อความที่ใช้ในการวิจัย เป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดความหมายดังต่อไปนี้

การจัดหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งครอบคลุมในเรื่องการเตรียมการ การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล

กลุ่มวิชาสังคมศึกษา หมายถึง กลุ่มวิชาหนึ่งของหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ซึ่งเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และหลักธรรมของศาสนา

สิ่งแวดล้อมศึกษา หมายถึง กระบวนการศึกษาที่เน้นความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งได้สอดแทรกอยู่ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

การเตรียมการจัดหลักสูตร หมายถึง การกำหนดรายละเอียดเพื่อการใช้หลักสูตรของครูผู้สอนในโรงเรียน ซึ่งครอบคลุมในด้าน การกำหนดนโยบายการจัดหลักสูตร การวางแผนการจัดหลักสูตร การจัดทำแผนการสอน/บันทึกการเรียนการสอน การจัดเตรียมบุคลากร การจัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมสื่อการจัดเตรียมสถานที่และการเตรียมการนิเทศติดตามผล

การดำเนินการจัดหลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างเหมาะสม เพื่อให้การใช้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล ซึ่งได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดประเมินผลการเรียน และการนิเทศติดตามผล

การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการตรวจสอบผลของการเตรียมการจัดหลักสูตร และวิธีดำเนินการจัดหลักสูตร กลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

ปัญหาการจัดหลักสูตร หมายถึง สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ครูหัวหน้าหมวด หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสายผู้สอนในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ทำการสอนในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลของการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหาร ครูหัวหน้าหมวดสังคมศึกษา และครูผู้สอน สามารถนำไปปรับปรุง และส่งเสริมการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผลของการวิจัย จะเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพต่อไป